దివ్యదృష్టి

ప్రౌఢకవి కళ్లుమూసి ధ్యానంలో పడ్డాడు! ఊహుఁ-ధ్యానంలోపడి కళ్లుమూశాడు! ఊహుఁ-రెండూ నిజంకాదు. కవి కళ్లుమూసి ఆలోచనలో పడ్డాడు! ఆఁ, ఇదే కొంతవరకు నిజం.

కవంటే మామూలుకవి కాదాయన, ఆజన్మకవి. బొడ్డూడినప్పటినించీ కవిత్వం చెప్పేవాడంటే అతిశయోక్తి కావచ్చుగాని, గోచీపెట్టినప్పటినించీ, కవిత్వం చెప్పేవాడంటే ఎవ్వరూ ఆశ్చర్యపడ నక్కర్లేదు. యదార్థంకూడా అంతే! ఇరుగు పొరుగమ్మలు మొదటిసారి ముద్దుకు గోచిపెట్టితే, ముద్దుగా అతను మొదటి పద్యం అల్లాడు :—

మీదు యవివేకమునకు నే లెస్సగుంది
నాడ నని చెప్పుటకు సిగ్గు కరమువడితి,
ఎందులకు బంధనము జెప్పు డతివలార!
దేవుడిచ్చిన యంగంబు దాచనేల?

వెయ్యిపౌన్ల బాంబు తమముందు పడ్డా అమ్మలక్కలంత దిగ్భ్రమచెంది ఉండరు. తమకు తెలియకుండానే వాళ్ల వేళ్లు ముక్కుల మీదికి పోయినై!

తండ్రికి సంగతి తెలిసింది. ఆయన కొడుకు కృతిత్వానికి సంతసించక పోలేదు గాని, పద్యార్థంమీదికి దృష్టి పోవటంచేత దీర్ఘాలోచనలో పడ్డాడు. పడి, తనపుత్రుడు వేమన్నలాగ గొప్ప వేదాంతి కాగలడనీ, ఐతే, అందుకు తగిన వాతావరణ

కల్పించవలసి ఉంటుందనీ నిశ్చయించి, బాలకవిని మఠాధి పతికి వప్పగించాడు.

కవి తల్లికి, కొడుకును వదలటం ఇష్టంలేదు. ఐనా భర్త నోటికి వెరచి ఊరకుంది.

సరే, ఆరోజున ఈ బాలకుడిలో పడ్డ కవితాబీజం అంకు రించింది, పుష్పించింది, ఫలించింది. ఇంకోవిధంగా చెప్పా లంటే మొక్కయింది, మానయింది, వేళ్లు దిగాయి, ఊడలు జారాయి! ఈ రోజున ఆ చెట్టునాశ్రయించుకుని ఎన్నోపక్షులు బతుకుతున్నాయి. ఎన్నో కొక్కెరలు కొక్కెరిస్తున్నాయి.

సరే ఇక అసలు విషయాని కొద్దాము.

బాలకవి—అంతవర కతను ఒక్క తెలుగు పొత్తంకానీ, సంస్కృత పుస్తకంగానీ ముట్టి ఎరగడు. ఐతే ఏం?-నిషాదుణ్ణి తిట్టిన తిట్టు శ్లోకమైనందుకు మొదట వాల్మీకి ఎంత ఆశ్చర్య పడ్డాడో, తర్వాత ఎంత తన్మయత్వం చెందాడో సరిగ్గా, తూచినట్లు అంత ఆనందమూ, తన్మయతా మన బాలకవి కూడా పొందాడు! ఎందుకు పొందడూ? మానవ హృద యాలు-ఉహుం-కవి హృదయాలు సమానంకావూ? మన స్వత్వం అనేది లేదూ?

కవి కళ్లుమూసి ఆలోచనలో పడ్డాడని చెప్పానుకదూ! ఆం. ఆలోచనలోపడి తనజీవితాన్నొకమాటు సింహావలోకనం చేసుకున్నాడు. అతను మఠంలోంచి తప్పించుకుని మామూలు సంసారికావటాని కెన్ని తిప్పలు పడ్డాడు? సంసారి అయినాక అతనిమీదుగా ఎన్నితుపాన్లు వీచినై? చెట్టంత అల్లుడు పెళ్లున రాలిపోలేదా? సంసారసుఖం ఎరగనికూతురు శాశ్వతంగా

తన మెడకిచుట్టుకోలేదా?' ఐతే ఏం? తను చలించాడా? తర్వాత కొన్నాళ్లకి ప్రేయసి తనతో చేసిన ప్రతిజ్ఞలన్నీ విస్మరించి తనకంటే ముందు పోయి కూర్చోలేదా? ఈ ఘటన అతన్ని కొంత చలింపజేసిందికూడా. ఐనా అతను నిగ్రహించుకుని, ఒక డజను విషాదగీతికలు రాకి ప్రకటించి, పునర్వివాహం చేసుకున్నాడు.

ఆ-ఈ వివాహంగానీ, కూతురు వైధవ్యంగానీ అతని మనస్సుకు కష్టకారణాలు కాలేను. పైగా కొంతకాల మతని కవిత్వంలో కరుణ శృంగారరసాలు ప్రాధాన్యతవహించాయి. అదీకాక, ఈ భార్య అడుగుపెట్టినవేళ ఎటువంటిదో కవికి సన్మానాలు మిక్కుటమైనై. అతని కవితా ప్రకాశం రాష్ట్రీయత అనే సంకీర్ణ సీమనుదాటి ఖండాంతరాలకి వ్యాపించింది. అతనిమీద పద్యాలురాసే కొంతమంది కవులైనారు. అంటే కవితావస్తువు దొరకని పిల్ల కవులంతా వీరి ఏపుస్తకాన్నో, ఏ పాత్రనో, ఏ శబ్దాన్నో తీసుకుని పంచరత్నాలూ, నవరత్నాలూ రాసి పారవేశేవారు. ఇప్పుడు కవిగారి అమూల్య ఉపదేశాలు పొందటానికై ఇంటికివచ్చేవారి సంఖ్య అధికమైంది. తలవనితలంపుగా దూరదూరాన్నించి సభలకధ్యక్షత వహించమనీ, ఉపన్యాసాలివ్వమనీ ఆహ్వానాలొస్తూఉండేవి. వీలున్నంతవరకు ఆయనకాదని ఎరగడు-తేదీలు మార్పించేవాడుకాని! ఇప్పుడు సాహిత్యరాజ్యానికి మనకవి రాజు, ఇటలీ రాజులాంటి రాజు కాదు. మన దేశీరాజులాంటి రాజు. ప్రతి గ్రామంలోనూ వీరి శిష్యులు—వీరి రచనల కర్థంచెప్పుతూ ప్రచారం చేస్తూవుంటారు. ఐనా, దీపంక్రింద క్రీనీడ ఉండనే

ఉంటుంది. ఈమధ్య సాహిత్య బికారులు కొంతమంది వీరి రచనల్లో సారంలేదనీ సైకాలజీలేదనీ ఒక రకం ప్రచారం లేవదీశారు. అందులో ఒకాయన కవికి ఎకనమిక్స్ తెలియ వని బాహాటంగా అన్నాడు. కవికి సైన్సూ, ఎకనమిక్సూ, జుయాలజీ, బయాలజీ కంప్లసరీగా తెలిసివుండా లన్నట్టు! వీటిమీద మనకవి అథారిటేటివ్ గా గ్రంథం రాయబో తున్నాడా? సందర్భాన్ననుసరించి తనకూ తెలుసునన్నట్టు నటిస్తున్నాడు గాని.

ఏమైనాగానీ కవిలో ఇప్పుడు మార్పు రావాలి. లేక పోతే ఈ కుర్ర కారుతో వెనక పడిపోతాడు. కాని వాళ్ళ దృష్టీ వీరిదృష్టీ ఒకటి ఎలా అవుతుంది? దీనికొక టే క్రియ ఉంది. దివ్యదృష్టి! అది లభిస్తే? ఇతర్ల మానస వల్మీకాల్లో నించి భావాలనే సర్పాలని బయటికిలాగవచ్చు. కాని, తనకు సాధ్యమవుతుందా, అది? పూర్వం మహర్షులకు మాత్రం ఉండేది! ఒక వేళ అయితే తనకే కావాలి—ఈ మధ్య తన్ను పూర్వ ఋషులతో పోలుస్తూ ఆషాఢభూతి ఒక వ్యాసం కూడా రాశాడు!

మన కవికి గురువు అప్పయ్యదీక్షితులవారే, కావ్యాంతాన 'సరస్వతీ వరప్రసాదలబ్ధ' అని చెప్పుకున్నా. వీరి కవితాశక్తి పూర్వజన్మ సంచితమేగాని ఇప్పటిది కాదు. ఇంతకాలంనించి అనవసరంగా సరస్వతీదేవికి పబ్లిసిటీ ఇస్తూవచ్చాడు—ఒక్క మేలుకూడా ఆమెవల్ల ఇతనికి చేకూరలేదు. ఈరోజున తను దివ్యదృష్టికావాలని కోరితే సరస్వతి తిరస్కరిస్తుందా? చూద్దాం అదీ, ప్రయత్నించి!

నన్నయనించి తనవరకుగల సరస్వతీ స్తోత్రాలన్నీ వల్లించాడు. అందులో పోతన్నవి మాత్రం రెట్టించాడు. గొంతెండి నిద్రపోయాడు కవి.

దేవి సాక్షాత్కరించింది—కాటుక కంటి నీరు చనుకట్టు పయింబడుతూకాదు; ప్రసన్నవదనంతో!

"తల్లీ! ఈయధమునిపై దయగలిగినదా! కృతార్థుడను!" అన్నాడు కవి.

"వత్స! ఎందుఁకింత కాతరుడవై యున్నావు?" అన్నది దేవి జాలితో.

"మాత! నీకు దెలియని రహస్యమేమి గలదు, ముజ్జగములలో! నాకు దివ్యదృష్టి నొసఁగుము" అని కళ్లొత్తుకుంచుకున్నాడు కవి, పిల్లవాడివలె.

దేవి ఆశ్చర్యంతో—"దివ్యదృష్టి!" అని మళ్ళీ నవ్వుతూ "కవులు దివ్యదృష్టి సహించలేరు. వారి మనం బతి కోమలము." అన్నది.

"తల్లీ! నన్ను బరీక్షించుచుంటివా! నేను తక్కిన కవులతో సమానుడనా?"

"వత్స! నీమనస్సు నొప్పించుట నాకయిష్టము. ఒక దినము, అన నెనిమిది యామములు నీకు దివ్యదృష్టి బ్రసాదించితిని. ప్రయత్నించి చూడుము. నీకిష్టమగు నెడల తిరిగి శాశ్వతముగ నొసగెదను."

"మహాప్రసాదము, మాతరో!" అన్నాడు కవి.

కవి కళ్లు నులుముకుంటూ లేచాడు. కాలకృత్యాలు తీర్చుకున్నాడు. చిత్రం!—నిద్రనించి లేచేవరకు ప్రపంచ

మంతా తల్లకిందులైంది. మనుష్యులందరిలో మార్పు. నోరు మెదలకపోయినా వారు మాట్లాడే మాటలు వినబడు తున్నాయి.

కవి పత్నిపూజాసామగ్రి సిద్ధంచేసింది-కవి దేవతార్చనకు కూర్చున్నాడు. "చాదస్తం" అని నవ్వుకుంటూ బావిదగ్గరికి బయలుదేరింది కవిపత్ని.

కవికి ఆశ్చర్యం వేసింది. "ఏమన్నావూ?" అని కేక వేశాడు.

"ఏమన్నా" నంటూ తిరిగి నుంచుంది కవిపత్ని. కవికి దివ్యదృష్టి సంగతి జ్ఞాపకం వచ్చింది. "ఏమీలేదు"— పొమ్మన్నాడు.

కవి దేవతార్చన ముగించుకుని సరస్వతీసేవకు పూను కున్నాడు. దేవికూడా వారిని పూనింది. నిన్న పొగమంచు లాగా ఉన్న భావాలెన్నో నేడు వారికి పరిష్కరించినట్లు స్పష్టంగా కన్పిస్తున్నాయి. పరపర కాయితాలమీద కాయి తాలు రాసివేస్తున్నాడు.

శిష్యుడొచ్చి కూర్చున్నాడు, ఆషాఢభూతి! కవి తల ఎత్తకుండానే గ్రహించి కొన్ని కాయితాలు అతగాడి వేపుకు తోశాడు.

"ఎందుకీ చెత్త!" అనుకున్నాడు ఆషాఢభూతి వొక పేజీ చదివి.

"చెత్తా?" అని హుంకరించాడు కవి. ఎందుకు హుంక రించడూ? తను రాసిన కవిత్వంమీద శిష్యుడెప్పుడూ ఇలాంటి రిమార్కు పాసుచెయ్యలేదు. పైగా, తను రాసిన

పద్యాల మీదా, శబ్దాల మీదా, ఆఖరికి అరసున్నల మీద కూడా అనుకూలంగా విమర్శనలు రాశాడు. ఇంకా, 'నిగ్రహం' అనే శీర్షికతో వీరి ఇంద్రియనిగ్రహం మీదా, మనోనిగ్రహం మీదా, యింకా దేవుడు మేలుచేస్తే రచనా నిగ్రహం మీదా వ్యాసాలు రాశాడు! ఇప్పుడో?

శిష్యుడు గాభరా తిన్నాడు. తా ననుకున్నమాట పైకి వినపడిందేమోనని సందేహించాడు. ఐనా గత్యంతరంలేక- "చెప్తేమిటండీ, గురువుగారూ?" అని ప్రశ్నించాడు.

గురువుగారికి గుర్తువచ్చింది, రాత్రి సంగతి. "ఏమీలే" దని మళ్ళీ కవితారచనలో మగ్నుడై పోయాడు.

ఆషాఢభూతి కవితాపఠన వదిలాడు. మామూలు కార్యక్రమంలో పడ్డాడు; గురువుగారింట్లో-ఆడవాళ్ళు కనపడతారేమోనని చాతకపక్షిలాగా చూడటం!

శిష్యుడిప్రవర్తన చూసేవరకు గురువుగారికలం ముందుకు సాగలేదు. వచ్చే భావా లన్నిటికీ శిష్యుడే ఆధారమయాడు. ఇంతలో గురువుగారికూతురు ఏదో పనిమీద తండ్రిదగ్గర కొచ్చి, ఆషాఢభూతినిచూసి నవ్వుకుంటూ తిరిగి వెళ్ళింది.

గురువుగారిమీద గొంగళిపురుగు పాకినట్లయింది. ధుమ ధుమలాడుతూ సరస్వతికి స్వస్తిచెప్పి లేచాడు. గురువుగారి వింత ప్రవర్తన ప్రియశిష్యుడికి కర్థంకాక, మనస్సులో తీవ్రంగా విమర్శించుకుంటూ చల్లగా ఇంటికి జారుకున్నాడు.

భోజనానికి కూర్చుంటే కవిపత్ని మామూలుకన్న ఎక్కువ శ్రద్ధాభక్తులతో భర్తకి భోజనపదార్థాలు వడ్డించింది. భర్త సంతోషంగా ఉండగా కొత్తచీర తెచ్చిపెట్టమని అడగాలని

ఆమె కోరిక. కవి ఈ సంగతి గ్రహించి వంటకాలు బాగుండ లేదని విసుక్కున్నాడు. కవిపత్ని ఇక ఆ ప్రస్తావన తేలేదు. ఆమె శ్రమంతా వృధా అయింది.

భోంచేసి శ్రీమంతుడి దగ్గరికి బయలుదేరాడు కవి. దోవలో వీరిమిత్రులిద్దరు దూరానవస్తున్న కవినిచూసి ఇలా అనుకుంటున్నారు :—

ఒకడు—వస్తున్నాడోయ్, మహాకవి.

రెండో—ఇక బోర్ చేయ్యంది వదలిపెట్టడు.

ఒకడు-మహాచావుగా ఉందిరా ఇతనితో! బాగా లేదంటే చంపేస్తాడు ; బాగావుందంటే జిడిలాగా పట్టుకుంటాడు, ఆ పురాటల్లా !

రెండో-ఏంచేస్తాం! ఈతిబాధల్లో దీన్నికూడా కలుపుదాం.

ఇంతలో కవిదగ్గరకొచ్చాడు. రెండోవాడు ప్లేటుమార్చి అన్నాడు:-"గురువుగారూ! మొన్న మీరిచ్చిన ఉపన్యాసం పత్రికల్లో చదివామండీ. చాలా గొప్పగా ఉంది. కాని ఆ ఆదర్శాలున్నాయే మాబోడి మామూలు—"

మామూలు రోజుల్లో అయితే ఈమాత్రం సూత్రం దొరికితే చాలుకవికి, పురాణాలూ, ఉపనిషత్తులూ క్రోడీకరించి ఆ ఎర్రటి ఎండలో రెండుగంటలు ఉపన్యాసం దంచేవాడు. కాని ఇవ్వాళ కవికి నోరు లేవలేదు. జాలిగా వాళ్ళవంక చూసి "పనుంది, రేపు కనపడతా"నని వెళ్ళిపోయాడు. అయినపోతేమాత్రం వదలుతారా ఈ మహానుభావులు ? వెనకాల వెక్కిరిస్తూ విమర్శనలు సాగించారు, కవికి తెలియదనుకుని.

శ్రీమంతుని యింటికి చేరుకుని కవి ఎండలోవచ్చిన శ్రమంతా మర్చిపోయాడు, హాయిగా పంకాకిందకూర్చుని. తను వచ్చినట్టు నౌకరుద్వారా కబురుచేశాడు పైకి. ఇక్కడైనా మనశ్శాంతి దొరుకుతుందని ఆశ. నౌకరు కాసేపట్లో తిరిగొచ్చి 'అయ్యగారు నిద్రపోతున్నా' రని చెప్పాడు.

కవి మనస్సు విరిగిపోయింది. "నిద్రపోతున్నారా! శాస్త్రితో చదరంగమాడటం లేదూ?" అన్నాడు నోరు జారి. నౌకరేం చెప్తాడు? బిత్తరపోయి—"నేను చూడలేదు బాబయ్యా అమ్మగారు చెప్పారు" అన్నాడు.

"అమ్మగారట! అనవసరంగా ఆమె నెందు కిందులోకి ఈడ్వడం?" అనుకుని కవి ఇంటి ముఖం పట్టాడు.

దోవలో కవిగారి భక్తుడొకాయన కనపడ్డాడు. ఈభక్తుడు మహాపట్టుదలగలవాడు. కవిగారు కనపడితేచాలు, ఆయన చేత బలవంతానైనాసరే కాఫీ తాగించిగాని వదలడు. ఇవ్వాళకూడా అతను అదేఫక్కీగా మాట్లాడాడు. కాని, ఆ బలవంతంలో యధార్థంగా పటుత్వమెంతుందో కవి ఈనాడు గ్రహించాడు. ఇంతకాలానికి అతనిమాట త్రోసిపుచ్చ గలిగాడు!

* * *

సాయంత్రం కవి మామూలు పురాణ పఠన చేస్తున్నాడు. కుమార్తే, ఇంకా ఇరుగు పొరుగమ్మలూ వింటున్నారు. సకల శ్రోతలూ రసావేశంలో ఉన్నారు.

ఆషాఢభూతి తన్మయుడై జావళీపాడిన ఆనందం అనుభవిస్తూ వీరింటికి వచ్చాడు. కవిగారి మనస్సు వాడివైపుకు

లాగింది—వాడి మనస్సును ఒక్క క్షణంలో చదివాడు. ఝుంయ్‌న పాదుక విసిరాడు.

ఆషాఢభూతిని మునలమ్మ లంతా చుట్టుకున్నారు. కవి పత్ని వాడికేక విని లోపలినించి వచ్చింది. మంచినీళ్ళిచ్చి వాడిని వోదార్చి పంపింది.

కవి అంతా చూస్తూ ఊరుకున్నాడు—అందరూ తన్ను దూషిస్తున్నారనికూడా తెలుసుకున్నాడు. అందరితోపాటు తనభార్య, కూతురుకూడా—కవి ఇక వినలేక 'దేవీ' అని పిచ్చి కేక వేసి మూర్ఛపోయాడు. ఎంతో శుశ్రూష చేసిన మీదట రాత్రి పన్నెండుగంటలకి వారికి మళ్ళీ స్మృతివచ్చింది.

ఈమాటు కవి ఇంకో కొత్తవరం కోరాడు-'నిన్న జరిగిన విషయాలన్నీ మర్చిపోయేటట్టు చెయ్యమని.'

దేవి అనుగ్రహించింది.

ప్రకృతి - పురుషుడు

"ఇరవైకెన్నాళ్ళ కమ్మా నీపెత్తనం? కూతుర్నిక సంసారం దిద్దనివ్వరాదూ?" అని యెవరన్నా అంటే కస్తూరితల్లి రమామణి—"సారె! దానికి వదిలిపెడితే రొండుచేతుల్తో తినాల్సిందే!"-"నోట్లో నాలిక లేనిఘటం" "కాస్తె మెప్పుకు వుబ్బి తబ్బిబ్బులవుతుంది"-అడగనివాడిది పాపం, ఏదంటే అది పారవేస్తుంది!"-ఇలా తలావొక సమాధానం చెప్పేది. ఇరవైయేళ్లు వొచ్చినా కస్తూరికి సంసార మెలా గడుస్తున్నదో తెలియదు—కనీసం తెలుసుకోవాలని కూడా ప్రయత్నించ